

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Národní pedagogický institut ČR/IPs Podpora krajského akčního plánování /P-KAP/srpen 2020

PODPORA INKLUZE

POJETÍ TEMATICKÉ OBLASTI V PROJEKTU P-KAP

IV. součást verze pro decizní sféru vzdělávací politiky České republiky

Obsah

1.	Definice tematické oblasti/oblasti intervence	3
1.1.	Definice tematické oblasti	3
1.2.	Definice klíčových slov z tematické oblasti	4
1.3.	Definice oblasti intervence v projektu P – KAP	4
2.	Východiska pro tematickou oblast	5
3.	Vývoj v tematické oblasti.....	7
4.	Charakteristika oblasti intervence.....	8
5.	Diferenciace dle typů škol	9
6.	Podpora inkluze a předčasné odchody ze vzdělávání	9

1. Definice tematické oblasti/oblasti intervence

1.1. Definice tematické oblasti

„Inkluzivní vzdělávání je vnímáno na úrovni systému, zřizovatelů, škol, žáků, rodičů a veřejnosti jako vysoce kvalitní vzdělávání, které umožňuje nejen rovný přístup ke kvalitnímu vzdělávání, ale i spravedlivou a přiměřenou podporu zohledňující různé vzdělávací potřeby žáků tak, aby plně využili svého studijního potenciálu, aby se nevytvářely bariéry a nesnižovaly se nároky na žádné skupiny.“ (Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2016–2018¹).

Inkluzivní vzdělávání, označované také pojmem společné vzdělávání, vychází z požadavku přizpůsobení edukačního prostředí žákům. V takovém prostředí lze pracovat s heterogenní skupinou žáků a akceptovat tak různorodost pohlaví, etnicity, kultury, jazyka, sociálního prostředí, popř. věku; lze také pracovat s různou úrovní předpokladů, včetně žáků se speciálními vzdělávacími potřebami či mimořádným nadáním. Inkluzivní vzdělávání dává možnost vytvoření „školy pro všechny“.

Zároveň je potřeba chápat, že **pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami je zásadní volba vhodného oboru studia,** který odpovídá jejich osobním možnostem i omezením. Důležité je tedy racionální pochopení reálných hranic inkluze tak, aby byla skutečně přínosem pro všechny, neboť stanovení nereálných studijních cílů ani při maximálním využití odpovídajících podpůrných opatření nepovede k jejich naplnění, a v konečném důsledku povede naopak ke ztížení pracovního, a pravděpodobně i společenského uplatnění žáka se **speciálními vzdělávacími potřebami** v budoucnu. Zde je potřeba vyzdvihnout také význam motivace takových žáků ke správnému postoji, kde prioritní není dosažení nějaké formy úlevy, ale spíše využití podpory k rozvoji takového žáka.

Je důležité neopomenout ani význam podpory žáků s nadáním a mimořádným nadáním a vytváření (inkluzivního) prostředí, ve kterém budou mít možnost efektivně své nadání rozvíjet. Je potřeba také nepodceňovat význam včasné identifikace, nebo i diagnostiky nadání a význam dostatečné metodické podpory dotčených pedagogů v této oblasti.

V této souvislosti chceme zmínit z důvodu **vymezení nadání** Renzulliho model² (1986), dle kterého mají lidé uznávaní za své výrazné výkony poměrně dobře definovatelnou sadu tří vzájemně se prolínajících shluků:

- nadprůměrná schopnost,
- angažovanost v úkolu,
- tvořivost.

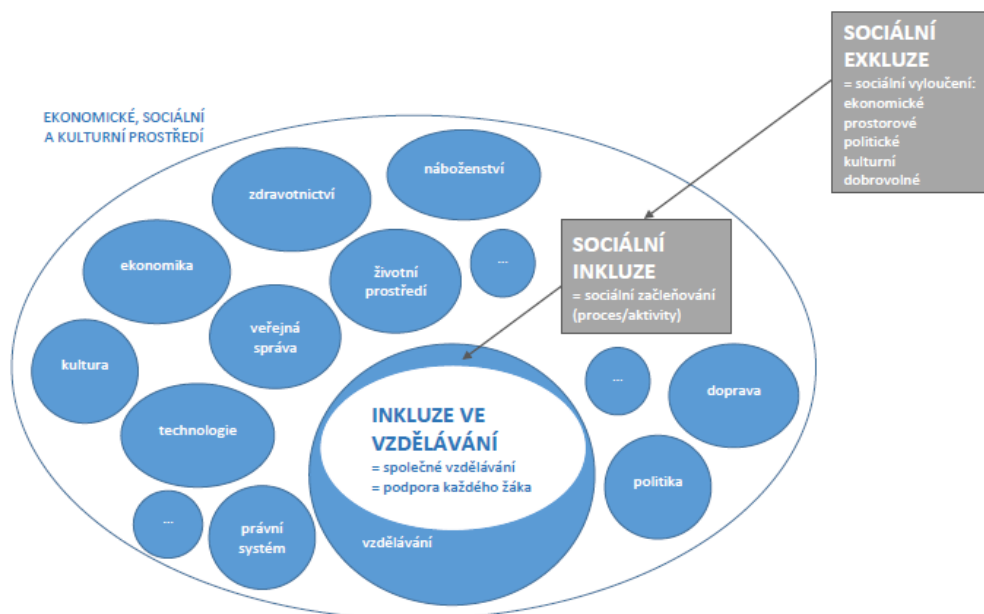
Je důležité upozornit, že žádná z těchto komponent samostatně nadání netvoří. Jedná se totiž o interakci mezi zmíněnými třemi shluky.

Důležité je také zmínit míru propojení inkluze ve vzdělávání a sociální inkluze. Jak je patrné ze schématu níže, chápeme problematiku inkluze ve vzdělávání jako jednu z oblastí pro podporu celého okruhu sociální inkluze.

¹www.vzdelavani2020.cz

²www.nadanedeti.cz/pro-odborniky-modely-nadani

KDE SE POTKÁVÁ SOCIÁLNÍ INKLUZE A INKLUZE VE VZDĚLÁVÁNÍ?

1.2. Definice klíčových slov z tematické oblasti

Speciální vzdělávací potřeby – potřeby těch osob, které v důsledku zdravotního postižení či znevýhodnění (zdravotního, sociálního), omezujícího jejich standardní vzdělávání v tzv. hlavním vzdělávacím proudu. Tyto osoby potřebují, aby je společnost podporovala tím, že omezení odstraňuje nebo zmírňuje vhodnými vzdělávacími prostředky (podpůrná opatření), aby tak mohlo být dosaženo naplnění vzdělávacích možností a práv na vzdělání rovnoprávně s ostatními v souladu se zdravotním stavem, kulturním prostředím nebo jinými životními podmínkami dané osoby.

Nadaný žák – vykazuje při adekvátní míře podpory, ve srovnání s vrstevníky, vysokou úroveň v jedné či více oblastech rozumových schopností, v pohybových, uměleckých, manuálních nebo sociálních dovednostech.

Mimořádně nadaný žák – je ten žák, jehož úroveň dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností, popřípadě v jednotlivých oblastech rozumových schopností, ve stejných oblastech, jak je uvedeno výše.

Podpůrná opatření – nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta (podrobněji viz kapitola 2).

1.3. Definice oblasti intervence v projektu P–KAP

Definice oblasti je dána **naplněním těchto základních znaků inkluzivního vzdělávání:**

- ke vzdělávání mají přístup všichni bez rozdílu;

- vzdělávání je snadno a bezpečně fyzicky přístupné;
- vzdělávání si mohou dovolit všichni, je ekonomicky dostupné;
- vzdělávání je poskytováno v odpovídající kvalitě, reaguje na potřeby měnící se společnosti, včetně odborného náhledu na potřeby zdravotně postižených i komunit z odlišného kulturního a sociálního prostředí.

Intervence Podpora inkluze, jak již naznačujeme v kapitole Definice tematické oblasti, ve které zmiňujeme důležitost volby vhodného oboru, je v projektu P-KAP provázána s intervencí Rozvoj kariérového poradenství včetně prevence předčasných odchodů ze vzdělávání, kterým se věnujeme v samostatné kapitole 6. Podpora inkluze a předčasné odchody ze vzdělávání. Dále je intervence Podpora inkluze provázána s intervencí Digitální kompetence, díky možnosti individualizace výuky formou on-line přístupu, a to především u žáků nadaných a mimořádně nadaných. Je nutno podotknout, že tato forma zdaleka nevyhovuje všem žákům se SVP, naopak u většiny z nich, vzhledem k charakteru podpůrných opatření, je potřeba individualizace výuky v prezenční formě. V souvislosti s on-line/distančním vzděláváním je potřeba vytvořit podmínky, které zajistí žákům potřebné technické vybavení, aby tak poskytování relevantních podpůrných opatření a poradenské podpory bylo dostupné i v této formě vzdělávání.

Intervence Podpora inkluze je také částečně provázána s intervencí Rozvoj škol jako center celoživotního učení, neboť podpora inkluze by měla být realizována i v oblasti dalšího vzdělávání, například v oblasti profesních kvalifikací. Při vhodné volbě profesní kvalifikace (podobně jako je tomu u již zmíněné vhodné volby oboru) může být takto realizována podpora bývalého žáka (např. neúspěšného) směrem k lepšímu společenskému uplatnění.

2. Východiska pro tematickou oblast

Základním a logickým východiskem je především školský zákon č. 561/2004 Sb., v platném znění, respektive vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných (č.27/2016 Sb. v aktuálním znění). Těmito právními normami je zaváděn systém pěti stupňů podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Příslušná vyhláška³ popisuje podpůrná opatření prvního stupně jako opatření, která představují minimální úpravu metod, organizace a hodnocení vzdělávání a jsou poskytována žákovi, u kterého se projevuje potřeba úprav ve vzdělávání nebo školských službách a zapojení v kolektivu. Podpůrná opatření prvního stupně nemají normovanou finanční náročnost a jsou financována v režii školy. Podpůrná opatření druhého až pátého stupně se poskytují na základě doporučení školského poradenského zařízení a s informovaným souhlasem zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka. Financování těchto stupňů nárokuje škola ze státního rozpočtu. **Podpůrná opatření jsou definována výše uvedeným zákonem a jejich úplný přehled je uveden v příloze č. 1 vyhlášky č. 27/2016 Sb., v aktuálním znění (viz výše), proto je zde neuvádíme.**

Důležitá je také možnost poskytovat podpůrná opatření ve školských zařízeních, která se podílejí na vzdělávání žáka, případně na přípravě na vzdělávání žáka. Ve středoškolském vzdělávání se jedná především o **školní kluby, domovy mládeže a střediska volného času.** Druh a rozsah podpůrných opatření v těchto zařízeních se řídí podpůrnými opatřeními, která má žák k dispozici ve škole a která jsou nezbytná i pro jeho činnost ve školských zařízeních. **Rozsah podpory je limitován dobou, kterou žák v těchto zařízeních tráví.** Popis možné podpory je uveden v přehledu podpůrných opatření.

³Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, v aktuálním znění. Praha, MŠMT, 2016.

Cílem je rozvíjet společné vzdělávání v souladu se záměry strategie 2030+, neboť snižování nerovností je jedním z hlavních cílů Strategie vzdělávací politiky do roku 2030. S tímto záměrem také vytváříme sítě odborníků v oblastech intervencí (Edusítě), v případě této intervence je to skupina Inkluze. K tomu využíváme on-line nástroj LinkedIn, který efektivně propojuje členy skupiny. Ve skupině dochází k interaktivní komunikaci o aktuálních tématech a trendech ve společném vzdělávání (<https://www.linkedin.com/groups/8875775/>).

V této intervenci vycházíme z následujících dokumentů:

Novela školského zákona č. 82/2015 Sb. v platném znění

Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných (č. 27/2016 Sb., v aktuálním znění).

Koncepce rozvoje nadání a péče o nadané na období let 2014–2020

Strategie vzdělávací politiky ČR 2030+

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015–2020

Akční plán inkluzivního vzdělávání na období 2019–2020

Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání na období 2014–2020

Relevantní strategické dokumenty krajů, jako např. Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy jednotlivých krajů na léta 2016–2020 apod.

<http://www.msmt.cz/o-webu-msmt/spolecne-vzdelavani>

<http://www.nuv.cz/t/in>

www.msmt.cz/file/36884 *Průvodce ředitele společným vzděláváním*. Praha, MŠMT, 2016.

<http://www.msmt.cz/file/37166> *Financování společného vzdělávání*. Praha, MŠMT, 2016.

<http://osobnostnirozvoypedagoga.cz/moduly/m1/5-1-1-vymezeni-integrace-a-inkluzie-ve-vzdelavacim-procesu.html>

<http://www.cosiv.cz/prehled-literatury-k-tematu-inkluzivniho-vzdelavani-v-cr/>

<http://www.inkluzivniskola.cz/>

<http://www.inkluzie.cz/>

www.asistentpedagoga.cz/kvalifikacni-predpoklady

www.talentovani.cz/

www.cizinci.nidv.cz/

<https://www.european-agency.org/> *European agency for Special Needs and Inclusive Education*

3. Vývoj v tematické oblasti

Vývoj v této oblasti intervence se dá v podstatě popsat jako **posun od integrace k inkluzi**. Proto je důležité také vzájemné vymezení pojmů inkluze versus integrace. Dle Tomáše Houšky⁴ na rozdíl od integrace, kdy se pomůže jednotlivci v začlenění do třídy a přizpůsobení se třídě, znamená inkluze vytvoření diferencovaných podmínek různým žákům tak, že všichni – ač se svými schopnostmi mohou lišit – získají prostředí, které je optimálně rozvíjí, a přitom mohou pracovat ve společné, výkonově heterogenní sociální skupině.

V projektu P-KAP zjišťujeme aktuální stav v oblasti inkluze na středních a vyšších odborných školách, jakož i vývoj a podporu v aplikaci nového právního prostředí prostřednictvím aktivity nazvané Mapování stavu inkluzivního vzdělávání na SŠ a VOŠ. V rámci této aktivity garant inkluze v každém kraji připravuje, realizuje a vyhodnocuje ve školách potřebná šetření v podobě polostrukturovaných rozhovorů s pracovníky škol i žáky, sleduje výuku, prostředí školy ad. Na základě analýzy stavu inkluzivního vzdělávání v konkrétní škole vypracuje zprávu a navrhuje opatření vedoucí k rozvoji inkluzivního vzdělávání. Tato zpráva je neveřejná, mj. kvůli odůvodněné snaze získat, pokud možno, co nejkvalitnější data od respondentů. Za období 2016–2018 byly vytvořeny také souhrnné zprávy za každý kraj, které jsou k dispozici na <http://www.nuv.cz/p-kap/p-kap-a-mapovani-stavu-inkluzi>. Další souhrnné zprávy na krajské úrovni budou připraveny i za období 2019–2021. Tyto zprávy jsou zpětnou vazbou kraji, zřizovateli, potažmo MŠMT či NPI ČR s cílem umožnit tak správnou volbu prospěšných a cílených opatření pro podporu inkluzivního vzdělávání, minimálně v případě tvorby a realizace krajských akčních plánů II (KAP II).

Díky sledování aktuálního vývoje v této oblasti se kontinuálně snažíme identifikovat vývojové trendy, potřeby škol a problémové oblasti tak, abychom dle aktuálních zjištění mohli okamžitě vyhodnocovat situaci, aby tak intervence reagovala na aktuální stav, byla cílená a směřovala vždy smysluplným směrem. Zkušenosti z mapování budou sdíleny a diskutovány s relevantními kmenovými zaměstnanci Národního pedagogického institutu ČR s cílem identifikovat společné problémy škol a řešit je formou systémové podpory. Cílem je využít aktuální a živé poznatky z terénu jako podklad pro cílené intervence v oblasti inkluze, které budou, pokud možno, pružně a bez dlouhých prodlev reagovat na potřeby, a zajistit tak smysluplný a plně reflektovaný přístup k systémovému rozhodování.

Také období „korona krize“ přineslo zajímavé poznatky z on-line vzdělávání ve vztahu k žákům se SVP. Jak už jsme se zmínili dříve, ukazuje se, že on-line vzdělávání je přínosem zejména pro žáky nadané, a naopak většině žáků se SVP a jejich rodičům vyhovuje spíše prezenční podpora. Proto je potřeba specifikovat společného vzdělávání a limity poskytování podpůrných opatření průběžně harmonizovat s novými trendy ve vzdělávání, edukovat pedagogy, poradce i zákonné zástupce. Je také žádoucí motivovat školy a pedagogy ke zdokonalování se ve schopnostech poskytovat kvalitní společné vzdělávání ve spolupráci se zákonnými zástupci, dalšími odborníky a organizacemi.

⁴ HOUŠKA, T. *Inkluzivní škola*, Osmileté gymnázium Buďanka o.p.s. Praha: Česká pedagogická komora, 2007. s. 7

4. Charakteristika oblasti intervence

Intervence Podpora inkluze se zaměřuje na níže uvedené oblasti.

Práce školy v oblasti inkluze:

Na úrovni vedení školy a pedagogických pracovníků:

- vedení školy zavádí, resp. podporuje inkluzivní principy ve vzdělávání, připravuje školní podpůrný program (např. ŠAP nebo PA pro rozvoj v oblasti inkluze);
- pedagogové školy efektivně využívají formativního hodnocení, podporují a spoluutvářejí sebehodnocení žáků, rozvíjejí žáky prostřednictvím přiměřených, avšak dostatečně náročných cílů, které podpoří adaptaci žáků na jejich praktický život;
- pedagogové školy ve své práci v plné šíři využívají pedagogickou diagnostiku;
- pedagogové školy zpracovávají a vyhodnocují plán pedagogické podpory; individuální vzdělávací plán; individuální výchovný plán;
- pedagogové školy si osvojují vybrané speciálně pedagogické poznatky a postupy, které vhodně využívají ve své práci;
- pedagogové školy efektivně spolupracují s asistentem pedagoga při práci s jednotlivým žákem i s celou třídou;

Práce s kurikulem:

Plánované kurikulum žáků s potřebou podpůrných opatření ve vzdělávání:

- přizpůsobuje formy a metody výuky možnostem žáků;
- přizpůsobuje množství práce, která je žákům zadávána, jejich možnostem;
- přizpůsobuje formy, metody a podmínky zjišťování výsledků učení žáků a jejich hodnocení reálným možnostem žáků;
- zajišťuje další podpory pro žáky nad rámec školní práce, které směřují k rozvoji dovedností, schopností, motivace a postojů žáků.

Vedení školy:

- uzpůsobuje podmínky vzdělávání specifikům žáků a potřebě podpůrných opatření (organizace práce ve třídě, délka vyučovací hodiny, střídání práce a odpočinku aj.);
- zohledňuje charakter obtíží žáků také v průběhu zkoušek, přijímacího řízení i ukončování studia;
- zajišťuje podporu žákům dalšími odborníky, případně subjekty;
- využívá disponibilní hodiny pro předměty speciálně pedagogické péče;
- využívá na podporu žákova vzdělávání i specifické organizační formy vzdělávání (např. studijní skupiny určené pro speciálně pedagogickou péči apod.).

Odborná podpora

- škola spolupracuje se školským poradenským zařízením;
- škola má školní poradenské pracoviště;
 - a. základní forma – výchovný poradce, školní metodik prevence, třídní učitelé,
 - b. rozšířené – doplnění o školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga
- škola využívá na podporu pedagogické práce asistenty pedagoga;
- škola spolupracuje s dalšími orgány a organizacemi, které podporují vzdělávání žáků s potřebou podpůrných opatření (OSPOD, NNO...);
- vytvoření rámce a nástrojů pro identifikaci a diagnostiku nadaných a mimořádně nadaných žáků poradenskými zařízeními s cílem podpořit školy v práci s touto skupinou.

5. Diferenciace dle typů škol

V oblasti inkluze je tato problematika poněkud odlišná od ostatních intervencí. **Specifika v tomto ohledu jsou vázána spíše na druh a charakter speciálních vzdělávacích potřeb žáků.** Specifika v přístupu škol jsou ovlivněna personálními možnostmi (osobním přístupem vedení školy a dotčených pracovníků), regionálním kontextem (škola má dobrou pověst v oblasti inkluze, a tím pádem je o ni zájem ze strany žáků se **speciálními vzdělávacími potřebami, včetně žáků nadaných**, respektive jejich zákonných zástupců) a někdy i zřizovatelem (specifikuje, jaké žáky má škola přijímat). Samozřejmě, že druh a charakter **speciálních vzdělávacích potřeb** žáka také zužuje škálu oborů, které jsou pro něj vhodnou volbou. V tomto směru jde nejen o zajištění výběru vhodného oboru z hlediska reálných možností žákova uplatnění v budoucnu (zde je potřeba podporovat diskuse o reálných podmínkách a nárocích daného oboru s budoucími žáky, resp. jejich zákonnými zástupci), ale také především o zajištění potvrzení o zdravotní způsobilosti ke studiu a výkonu povolání vycházející z reálného stavu, resp. zaslíbenost a odpovědnost lékařů. V tomto smyslu je na místě širší mezioborová diskuse, která by zohlednila úhel pohledu jak pedagogů, tak lékařů, psychologů i kariérových poradců a hledala konsenzus v zájmu dětí – žáků a studentů.

6. Podpora inkluze a předčasné odchody ze vzdělávání

Počet předčasných odchodů ze vzdělávání se prokazatelně zvyšuje. Důvodů a příčin, které vedou mladé lidi k opuštění školy před jejím absolvováním, existuje mnoho. Někdy se týkají celkové atmosféry ve škole, klimatu třídy, jindy nevhodné volby oboru, v některých případech může být příčinou také neúspěch v konkrétním předmětu či vzdělávací oblasti.

Vedle velkého množství důvodů a příčin **existuje také velké množství opatření**, která mohou pomoci tyto překážky překonat. Výraznou pomocí je funkční podpůrný systém na straně školy (např. individuální kariérové poradenství). **Problematiku předčasných odchodů ze vzdělávání a jejich prevence** však nelze omezit jen na jednu formu podpory – **prostupuje totiž veškerým děním ve škole.**

Příčiny, důvody i opatření lze proto hledat a nalézt také ve všech devíti oblastech intervence krajského akčního plánování (KAP). Přiblížení se žákům prostřednictvím digitálních technologií (oblast intervence Digitální kompetence) či zatraktivněním studia cizích jazyků výjezdy do zahraničí (Rozvoj výuky cizích jazyků) jsou jen malou ukázkou, jak lze **prevenci předčasných odchodů ze vzdělávání podpořit v rámci každé jedné oblasti** ([více k tématu předčasných odchodů ze vzdělávání ve vztahu ke všem devíti oblastem intervence zde](#)).

Níže naleznete **pohled na téma předčasných odchodů ze vzdělávání ve vztahu k intervenci Podpora inkluze.** V textu hledáme odpovědi na otázky, proč k předčasným odchodům v této oblasti intervence dochází a jak podpořit jejich prevenci. Nabízíme také příklad z praxe, který prevenci předčasných odchodů ze vzdělávání podporuje.

Proč k předčasným odchodům v této oblasti intervence dochází?

Za předčasnými odchody ze vzdělávání je téměř vždy složitý a individuálně specifický komplex působících příčin a následků. **Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami spadají mezi skupiny více ohrožené předčasným odchodem ze vzdělávání**, a to jak vzhledem ke zdravotnímu postižení, které může limitovat výběr oboru i školy, tak i s ohledem na sociální nebo kulturní znevýhodnění. Inkluzivní přístup je proto založen na systému podpurných opatření, která vycházejí z individuálních potřeb každého žáka.

Na počátku rizika předčasných odchodů mnohdy stojí již úvodní **nevhodná volba oboru studia**, při níž nejsou dostatečně reflektovány individuální vzdělávací potřeby žáka, jeho motivace a působení rodinného prostředí. Na konci pak **nedostatečná kapacita poskytované poradenské podpory**. Pro úspěšnou inkluzi je **nízká nebo nesprávně nasměřovaná motivace** obtížně zvládnutelnou překážkou a mnohdy vede k odchodu žáka ze školy. Do motivace se významně promítá **rodinná situace a zázemí** (materiální, finanční, postoj ke vzdělání) i zásadní změny v osobním životě (např. těhotenství). Pokud podpora žákům ze strany rodiny chybí a škola dané skutečnosti nereflektuje, představuje to další rizikový faktor. Setrvání ve vzdělávacím systému může ohrozit také **neznalost problematiky potřeb nadaných žáků, nezajištění kompenzačních opatření v rámci výuky pro žáky se SVP a chybějící spolupráce s orgány sociálně-právní ochrany dětí** (dále jen OSPOD).

Mnohdy je příčinou předčasných odchodů **nedostatečná prostupnost studia**. Stejně jako u jiných oblastí i v kontextu Podpory inkluze může k předčasným odchodům přispívat **atmosféra ve třídě a školní klima**, nejsou-li systematicky sledovány a vyhodnocovány a nedochází-li v případě problémů k jejich včasnému rozpoznání a řešení.

Jak prevenci předčasných odchodů v této oblasti intervence podpořit?

V případě žáků se SVP, zejména se zdravotním postižením (dále jen ZP), je třeba **věnovat volbě oboru a školy významnou pozornost** vzhledem k tomu, že zdravotní omezení a možnosti žáka obor absolvovat a následně se v něm uplatnit na trhu práce, vedou zpravidla ke zúžení vzdělávací nabídky. Z tohoto důvodu je vhodná spolupráce nejen mezi ZŠ, SŠ a rodinou, ale i s pedagogicko-psychologickou poradnou (dále jen PPP), popř. se speciálně pedagogickým centrem (dále jen SPC).

Pozitivně se ve snížení předčasných odchodů ze školy (vzdělávání) může projevit **budování bezpečného klimatu a včasná detekce žáků ohrožených školním neúspěchem či vyloučením z kolektivu**. V průběhu celého studia je vhodné **monitorovat situaci žáků se SVP, odhalovat rizika**, která mohou vést až k předčasnému odchodu ze školy, **včas nabízet řešení**, a optimálně jim předcházet. **Pozornost je třeba věnovat problémům**, jež mohou souviset například s **charakterem zdravotního postižení, s nedostatečným zajištěním podmínek při studiu** (asistent pedagoga vč. ujasnění jeho role a kompetencí ve výuce ve vztahu k žákovi, pedagogovi, třídnímu kolektivu, nastavení podmínek praktického vyučování aj). Významným preventivním opatřením je **změna nevhodných forem výuky, které neberou v úvahu specifika žáků, a proškolení pedagogů**, aby měli dostatečné znalosti o potřebách těchto žáků.

Pro snižování rizika předčasných odchodů je třeba **posilovat školní poradenská pracoviště pozicemi psychologů nebo speciálních pedagogů**, kteří zajistí koordinaci spolupráce vyučujících a jejich metodické vedení, např. osobními návštěvami pracovníků ze ŠPZ a SPC přímo ve školách. V prevenci předčasných odchodů obecně hraje důležitou roli **spolupráce s rodinou**, v případě žáků s jakýmkoli SVP tato spolupráce **významně posiluje realizaci a dopad potřebných podpůrných opatření** (rozvojových aktivit, kompenzačních opatření, doučování, individuálního vzdělávacího plánu, mentoringu, individuálního a kariérového poradenství atd.).

Příklady z praxe

Na mnoha českých školách (SŠ, VOŠ) již v současnosti funguje **školní poradenské pracoviště (dále jen ŠPP) v rozšířené podobě**. Kromě výchovného poradce, kariérového poradce a metodika prevence zde působí také školní psycholog, případně speciální pedagog.

Pracovníci ŠPP **cíleně podporují žáky formou poradenských konzultací a v případě potřeby poskytují poradenství i rodičům**. Individuální konzultace jsou často zaměřené na **zjišťování příčin školního neúspěchu a hledání cest vedoucích k jeho řešení**.

Vedle podpory žáků a rodičů spolupracuje ŠPP také s učiteli a **trvale podporuje a koordinuje spolupráci jak s pedagogickým sborem, tak i se školským poradenským zařízením**. Tento **systematický přístup snižuje riziko neúspěchu** a minimalizuje předčasné odchody ze vzdělávání.

Praxe z těchto škol ukazuje, že dobře fungující, spolupráci koordinující školní poradenské pracoviště, které zároveň pečuje o příznivé klima ve škole, je účinným nástrojem podpory pro žáky, učitele i rodiče.